
THE BULGARIAN FOLKLORE SONG - MODERNITY, TRANSFORMATION AND VIEW TO THE FUTURE

Binka Koteterova-Dobrova South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria, binkadob@abv.bg

Abstract: The last decades are time of dynamic changes in folk music, which is a part of contemporary Bulgarian musical culture. Singer's performing art related to Bulgarian musical folklore is the part of Bulgarian culture that makes it recognizable and valued in the world. Thus, the Bulgarian folk song presented by its contemporary performers is perceived simultaneously as one of the oldest and most local manifestations of art in the cultural world, and as well as an artefact and a value, one of the most modern and global manifestations of the shared cultural heritage of humanity.

The Bulgarian folklore, with its specificity and characteristics, develops on the land of the Bulgarian ethnos and it was formed on a space in Southeastern Europe, which far exceeds the state borders of present-day Bulgaria. Bearers of this culture are as numerous diasporas in southern Russia, in Ukraine and Moldavia, as well as Bulgarian settlers in the Banat region of present-day Romania, population in Bosilegrad, Dimitrovgrad and the surrounding villages in present-day Serbia.

Why is it so important to preserve and rediscover our folk song, to develop it as art, concert policy, media content, educational practices, market mechanisms? Bulgarian folk song contains every single human experience, every emotion, the history of past and present generations, wisdom, folly, heroism, cunning, love, hate, faith, hope, kindness ... It is a mystical memory, a philosophy of life, a way to understand the spiritual and the eternal. The folklore song is both old and modern; simultaneously our, local and common, global; because it reflects our cultural identity and makes us unique and recognizable in the world; because it is one of the strongest manifestations of the human, the aesthetic, the moral. Imagine that you are listening to a favorite folk song: the power of words pierces the brain, the melody caresses and warms the heart, the magic of the song carries you like a time machine backwards, in the memory of the Golden Ages of harmonious worlds and forward, in the dreamed better worlds...

Without the folk song, our Bulgarian world will not be the same because our Bulgarian folk song is bread, life, history, past, present and future.

Keywords: folklore, song, music, art

БЪЛГАРСКАТА ФОЛКЛОРНА ПЕСЕН - МОДЕРНОСТ, ТРАНСФОРМИРАНЕ И ПОГЛЕД КЪМ БЪДЕЩЕТО**Бинка Котетерова-Добрева**Югозападен университет „Неофит Рилски” Благоевград, България binkadob@abv.bg

Резюме: Последните десетилетия са време на динамични промени във фолклорната музика, която е част от съвременната българска музикална култура. Певческото изпълнителско изкуство, свързано с българския музикален фолклор, е онази част от българската култура, която я прави разпознаваема и ценена в света. Така българската народна песен, поднесена от нейните съвременни изпълнители се възприема едновременно и като една от най-старите и най-локални прояви на изкуството в културния свят, и като артефакт и ценност, една от най-модерните и глобални прояви на споделеното културно наследство на човечеството.

Българският фолклор, със своята специфика и характеристики, се развива върху землището на българския етнос, формира се върху едно пространство в Югоизточна Европа, което далеч надхвърля държавните граници на днешна България. Носители на тази култура са както една многобройна диаспора в Южна Русия, в Украйна и Молдова, така и български преселници в областта Банат на сегашна Румъния, население в Босилеград, Димитровград и околните села в днешна Сърбия.

Защо е толкова важно да съхраняваме и преоткриваме фолклорната ни песен, да я развиваме като изкуство, концертна политика, медийно съдържание, образователни практики, пазарни механизми? В българската фолклорна песен е събрано всяко едно човешко преживяване, всяка една емоция, историята на минали и сегашни поколения, мъдростта, глупостта, героизма, хитростта, любовта, омразата, вярата, надеждата, добротата... Тя е мистична памет, житейска философия, начин да се осмисли духовното и непреходното. Фолклорната песен е едновременно старинна и модерна; едновременно наша, локална и обща, глобална; защото отразява нашата културна идентичност и ни прави уникални и разпознаваеми в света; защото е едно

от най-силните изяви на човешкото, естетическото, моралното. Представете си, че слушате любима народна песен: силата на думите пронизва мозъка, мелодията гали и топли сърцето, магията на песента ви пренася като машина на времето назад, в паметта за Златните епохи на хармонични светове и напред, в мечтаните по-добри светове...

Без фолклорната песен българският ни свят няма да е същият, защото нашата, българска народна песен е хляб, живот, история, минало, настояще и бъдеще.

Ключови думи: фолклор, песен, музика, изкуство

УВОД

Последните десетилетия са време на динамични промени във фолклорната музика, която е част от съвременната българска музикална култура. Певческото изпълнителско изкуство, свързано с българския музикален фолклор, е онази част от българската култура, която я прави разпознаваема и ценена в света. Така българската народна песен, поднесена от нейните съвременни изпълнители се възприема едновременно и като една от най-старите и най-локални прояви на изкуството в културния свят, и като артефакт и ценност, една от най-модерните и глобални прояви на споделеното културно наследство на човечеството. Българският фолклор, със своята специфика и характеристики, се развива върху землицето на българския етнос, формира се върху едно пространство в Югоизточна Европа, което далеч надхвърля държавните граници на днешна България. Носители на тази култура са както една многобройна диаспора в Южна Русия, в Украйна и Молдова, така и български преселници в областта Банат на сегашна Румъния, население в Босилеград, Димитровград и околните села в днешна Сърбия.

Богатата документация за българския фолклор и народните песни, натрупана през XIX и XX век, показва, че той свързва дълбоко духовния развой на българите с културните традиции на останалите балкански народи, независимо от тяхната религиозна идентичност и самостоятелна етническа история. По тези земи се е зародила една от най-древните култури на Балканския полуостров, сътворена от траките, и тя е един от първите и най-чисти извори, от които се захранват традициите на елинизма. Доказателство за този факт откриваме в много от разкритите археологически и етнографски паметници по нашите земи като Казанлъшката гробница, Долината на тракийските царе, тракийските златни съкровища от Панагюрище и Рогозен и много други артефакти, известни на световната културна общественост.

Всъщност фолклорната култура е една от най-древните култури на човешкия род. Тъй като тя има дълъг исторически път, не можем да твърдим, че винаги е представлявала обект на задълбочен научен интерес. Нещо повече, в миналото са съществували периоди, в които фолклорът не само е бил пренебрегван, но е бил и забраняван. Такава епоха е ранното Средновековие, когато официалната църковна власт е преследвала изпълнителите на фолклорни творби, а самото народно творчество е обявено за „бесовско“, т.е. за продукт на дявола [Романска, 1965:4].²¹ Фолклорът, и в частност българската народна песен, представлява социален феномен, синтезиращ в себе си философските виждания, бита и културата на етноса. „Той е синкретична съвкупност от музика, словесна мъдрост и материална колоритност, огледало на историята и манталитета на народа, най-прекия път за предаване на традиции, морал и ценности“ [Рачева, 2014:9].²²

АСПЕКТИ НА БЪЛГАРСКАТА НАРОДНА ПЕСЕН

Теоретичните изследвания и анализи на българска народна музика са имали за цел да разкрият, синтезират и изяснят мелодичните, ритмометричните, структурните и други белези на народните песни, инструментални мелодии, оригиналността и неповторимостта на един специфичен музикален език. Това е определяло огромното значение на тяхното проучване. Сред най-значимите изследователи, поставили основите на българската етнография и фолклористика, са: Иван Шишманов, Михаил Арнаудов, Христо Вакарелски, Петър Динеков, Цветана Романска, Тодор Ив. Живков и др. Историята на изследванията, ориентирани към проучване на музикалния фолклор, се свързват с имената на влиятелните български етномузиколози: Васил Стоин, Райна Кацарова, Стоян Джуджев, Елена Стоин, Николай Кауфман, Тодор Джиджев, Тодор Тодоров, Светлана Захариева и много други. *Научните изследвания полагат основите на теорията на българската фолклорна музика и обясняват нейните общи метрически, мелодически особености. Успоредно с това се разгръща събирането, архивирането, записването и систематизирането на*

---

²¹ Романска, Цв., Българската народна песен, , Наука и изкуство С., 1965

²² Рачева, Д. Автореферат: Фолклорът като средство за патриотично възпитание в училищна и извънучилищна среда. С.2014

фолклора ни във всичките му разновидности. Жанровата принадлежност на народните песни (коледарски, лазарски, сватбарски, жътварски, трапезни и др.), дава възможност по-лесно да открием мелодическите варианти, да ги съпоставим, сравним, анализираме и да открием техните характерни белези и специфики. Народното творчество е съвкупността от прояви на устното творчество: песни, обреди, легенди, поговорки, гатанки, суеверия и др. на определен етнос. Обикновено произведенията се разпространяват устно, но с възникването на националната държава и идеята за националните ценности започват да се записват и публикуват като част от националното фолклорно наследство. „Фолклорът дава основа на новобългарския език, новобългарската литература, новобългарската култура. Той се вписва в нашето съвремие и днес, ако искаме да останем верни на идеалите на нашите предци за това какви сме и какво ни очаква, ние трябва да съхраним своят език и своите народни традиции“²³, споделя Костадин Динчев в своя статия. [<http://focus-news.net/news/2015/11/22/> посетено декември 2015г.]²⁴

Фолклорът и в частност народната песен, заема своето значимо място в културата на страната ни, като в своето основно значение запазва традицията. В съвременните измерения той се развива чрез трансформацията минало–настояще–бъдеще. Българският музикален фолклор („изворен“ и авторизиран, аранжиран и неаранжиран) се представя и популяризира от индивидуални изпълнители, народни хорове, както и от фолклорни ансамбли на много места по света. Световни знаменитости като Джо Бой, Боби Макферин, Кейт Буш, Питър Гейбриъл, Ре Лама и много други извличат творческа сила от българския музикален фолклор, имат осъществени музикални проекти с български фолклорни изпълнители и се възхищават на самобитността и многообразието на българската фолклорна песен и нейните аранжименти. Многобройни са игралните филми на широк екран, където българската народна песен се ползва за озвучаване, като една старинна, архаична музика, идваща от дълбините на вековете. Все повече стават групите и хоровете по света, които изпълняват аранжиран български фолклор. Не са малко музикантите от България, които отиват да обучават чужденците на българско народно пеене. Това ни задължава да съхраняваме фолклорното си богатство, като възпитаваме нашите деца в любов към музикалнофолклорните съкровища на миналото още от ранна възраст. Без значение на време, епоха, държава, град, село, провинция, семейство, всеки родил се на тази планета е част от своята фолклорна култура.

За да се очертаят различни гледни точки към наблюдаваните процеси на модернизация, трансформация и „подмладяване“ на традицията, реших да изготвя анкета, в която фолклористи, учени, изпълнители и медийни презентатори на българската фолклорна песен изказват своите становища за нейното развитие и трансформиране днес и в бъдещето. Това, което обединява различните анкетиранни, е че те са личности, допринесли и допринасящи за изучаването, съхраняването, популяризирането и развитието на фолклорната музика, а техните възгледи и мнения са важни, за да се очертае посоката на интерпретиране и трансформиране на българската народна песен днес и в бъдеще.

Следващите редове представят мненията на анкетата, предадени без съкращения и редакции – считам, че дори без анализ на отговорите поместената информация е важна и може да служи като материал за бъдещи изследвания. Все пак, след представените отговори на анкетните въпроси, е направен опит за очертаване на някои основни посоки в осмислянето на проблематиката, свързана с интерпретирането и трансформирането на българската фолклорна песен днес и предизвикателствата пред бъдното ѝ пресътворяване и съществуване като сценично изкуство и духовно послание.

ТРИ МНЕНИЯ НА УЧЕНИ, ИЗСЛЕДОВАТЕЛИ, РЕДАКТОРИ, ЕТНОМУЗИКОЛОЗИ ЗА ФОЛКЛОРНАТА ПЕСЕН – МИНАЛО, НАСТОЯЩЕ, БЪДЕЩЕ.

Анкета проведена с: Венцислав Димов (учен и изследовател, доцент, доктор, ръководи Изследователска група „Етномузикология“ в Институт за изследване на изкуствата), Даниел Спасов (част от хор „Мистерията на българските гласове“, от квартет „Светоглас“), но и фактор в медийното пресътворяване на фолклорната музика (редактор в БНТ), Лозанка Пейчева - етномузиколог (професор, доктор на науките), автор на фундаментални изследвания върху българската традиционна музика и нейните трансформации и модернизации, но и критик и медиен репрезентатор.

1. Какво провокира във Вас българската фолклорна песен и може ли съвременният модернизиращ се, млад българин, без нея?

²³ Динчев, К. – „Български фолклор“, Благоевград 1999

²⁴ <http://focus-news.net/news/2015/11/22/> посетено декември 2015г.

Венцислав Димов – *Въпросът, според мен, е многоизмерен. От една страна, аз съм бил провокиран от българската народна песен и от българския фолклор неведнъж, в различни моменти от моя живот, и тези душевъзвисителни и умовъзбудителни срещи са не само паметни за мен, а и определящи личностното и професионалното ми развитие. От друга – извън вглеждането в собствения ми опит като житейска история, някак вече извън времето, продължавам да съм провокиран от фолклора и това вече не е низ от факти и случки, а едно състояние на постоянно съпреживяване. Дано не звучи претенциозно, но фолклорът за мене е начин на мислене, начин на живот, въпреки че отдавна не е бит – нито за мен, нито за всички нас, децата на третото хилядолетие...*

Българската народна песен като част от фолклорната култура на българите и за мен, и за модернизирания се млади българи следва да бъде нещо повече от музика и развлечение. Тя е нещо повече и от звукова връзка с едно минало – светът на домодерното, неотчужденото от земята и природата, аграрното и патриархално живеене в хармония с околния свят, със семейството и рода, със земята, снародниците и нашенците от други вери и етноси. Народната песен е звукова икона на българина - естетически връх, който съдържа високи стойности като музически, художествен и културен феномен; значим както за нас, самите българи, така и за всички хора по света, които искат да разберат българската култура. Народната песен е част от осъзнатата и неосъзнатата наша етническа, етнографска, културна, групово идентичност – ние сме човеци, защото сме българи, добруджанци или тракийци, наследници на традиции на полянци или балканджии... Народната песен е и неотменна част от днешните хибридни, сложни и противоречиви, динамични и виртуални пространства, които населяваме материално и виртуално и в които пребиваваме в делник и празник, работейки и почивайки – дори когато слушаме радио в колата или проверяваме постингите на фейсбук-приятелите ни, ние попиваме посланията на нейните мелодии и ритми, гласове и тембри, слова и смисли. Народната песен е част от избраните стратегии за развлечение и наслаждение – когато я слушаме в ресторанта, играем хора, попиваме думите ѝ, гледаме клипове на любимите си певци по телевизията или в сайтовете за видеообмен. Народната песен е част от днешните образователни, педагогически и научни стратегии и следва да намери още по-значимо и осезателно място в учебни програми и образователни степени, в учебници и помагала, в предмети, които да изучават младите българи – музика, литература, история... Свързани сме с нея – нито тя може без нас, нито ние – без нея!

Даниел Спасов – *Българската народна песен е познание и връзка с миналото. Тя е преосмисляне на традицията в днешния ден, художествена култура и част от българското духовно наследство. Една красива народна песен може да провокира спомен, носталгия, полет на духа, извисяване... Сигурно някои модерни млади българи, непознаващи нейната красота и сила, могат да живеят и без нея. В днешния ден най-честите провокации за преоткриването на песента са дългият престой в чужбина и носталгията. Бил съм свидетел на много такива случаи, свързани с коренно преобразяване и траен интерес към народната песен. Що се касае до младите хора, живеещи в България, то те са твърде далеч от първичната сила и духовността на старите ни песни. Съвременният свят е твърде динамичен и променлив, медийната среда – комерсиална и капризна. За съжаление днес образите и представите за изкуството са повече медийни, а място за равностойно присъствие на фолклора в медиите няма!*

Лозанка Пейчева – *Българската народна песен събужда в мен едно особено дълбоко усещане, което трудно може да се изкаже с думи. Но все пак, ако опитам да свържа народната песен с една редица от понятия, сред първите думи бих избрала: чудо, енергия, сила, жизненост, мъдрост, топлина, любов, свързаност, носталгия, невъзвратимост, красота, вяра, надежда...*

Българската народна песен е неизчерпаема, както е неизчерпаем животът и творческият порив. Всеки съвременен българин може и не може без нея. Може, ако предпочита да живее фиксиран в своето собствено време, без да скита назад през вековете и да търси генетичната връзка със своите духовни корени чрез народната песен. Не може, ако копнее по отминалите „златни времена”, ако обича да предприема пътешествия в музикалния свят на своите предшественици, за да издирва и пази намерените музикални съкровища.

2. Какво мислите за посоката на съвременните проявления на българската фолклорна песен? Унифицирането – необходимост или тревожност?

Венцислав Димов – *Процесите на модернизация променят традиционната култура и водят до последващи процеси на медиавизация, стандартизация и унификация. Това е обективна реалност и в този ред мисли унифицирането е нормално. Не бих го определил само като необходимост или тревожност. Тъкмо усложнената технологически и медийно днешна реалност опровергава парадигмите на бинарното мислене. Интернет, новите медии, дигиталните технологии, Web 2.0, например, са определяни като „култура на*

участието“, в която няма само масова публика, мейнстрийм музика, банални клишета, масово тиражирани копия и прочие дехуманизирани и деестетизирани феномени на масовата култура; тъкмо тази усложнена медийно-технологическа среда позволява на знаеците, можещите, обичащите фолклора, от пасивна публика и любители да се превърнат в активни агенти на ревитализирането и интегризирането на народната музика. Създават се групи в социалните мрежи, откриват се канали за видеосподеляне, списват се блогове, записват се фестивални и съборни прояви и спонтанни празници с пеене... Друг е въпросът, че песните и гласовете, които са населявали онази България на нашите деди, в която фолклорното думане, пеене, свирене, играене, ритуалите са били много и различни, живи и активни, са минало. Като културно наследство те могат да бъдат издирени от старите записи и архиви (доколкото ги има като звучащи свидетелства), но и оживени и продължени по нов начин, от новите поколения певци, професионалисти и аматьори. Затова през последните години се множат събори и фестивали, остава този процес да намери адекватна трибуна в медиите и звукозаписна индустрия, които да търсят нещо повече от масова аудитория и търговски печалби – тъкмо те водят до тревожната унификация.

Даниел Спасов –Посоките на съвременните проявления на народната песен са много. Откакто песента е „качена на сцена“, тя престава да бъде част от устната фолклорна култура, чрез която се предават знания, а се превръща в съвременно художествено творчество. Една от тези трайни посоки е ансамбловото фолклорно изкуство. В много отношения днес то е изчерпило своите форми и се е превърнало във фолклорна класика. В днешно време сме свидетели как повечето от новите ансамблови решения са лишени от блясък, разпознаваемост и трайно присъствие във времето. Други съвременни проявления, свързани с новия живот на песента са модерните аранжировки, смесването на различни музикални култури, етно вариациите и експериментите. С малки изключения те не остават трайни следи във времето. За съжаление повечето „модерни“ успехи на български песни по света са свързани с чужди аранжировки /Жаки Анона и „Притури се планината“/. Един от основните проблеми, свързани с нови, съвременни форми на развитие на фолклора е финансирането. На всички ни е известна трайната държавна политика, свързана с подпомагането на фолклорните ансамбли в миналото. Това, съчетано с висок професионализъм даде и своите резултати, раждайки чудото, което светът нарече „Мистерията на българските гласове“. Днес ние не можем дори да си представим „Мистерията“ да бъде държавен хор, камо ли политика на държавата, гарантираща опазване и съхранение на това богатство. Изключително тревожни са фактите, свързани с появата на фразантно слаби певци, музиканти и композитори, които имат своето медийно присъствие и така създават фалшивата представа, че това е фолклорът днес. Унифицирането в интерпретацията е повече от тревожно явление. Звучат еднакви песни и безкрайно некадърни аранжировки, заличават се границите на стиловите особености на песента и отделните фолклорни региони. Някога от една фолклорна област пееха десет певци и всички бяха разпознаваеми. Днес в някои отношения се стига до матовата ситуация да не могат да бъдат различени певци от отделни фолклорни области. Някога при записването на песни, за всеки певец се е търсил индивидуален облик по отношение на оркестър, репертоар и аранжировки. Днес повечето песни /отново поради липса на средства/ са аранжирани еднотипно с доминиращата роля на негово величество синтезатора.

Лозанка Пейчева – Българската народна песен е действена сила, която се движи и променя във времето. Като част от модернизиращата се колективна традиция, българската народна песен възстановява музикалното наследство от миналото. Всички сме свидетели на факта, че многобройните съвременни интерпретации на народната песен са различни от това, което е оставено от миналото. Унифицирането и стандартизирането са начини за активна намеса, които сякаш са неизбежни при реинтерпретирането на българските народни песни, особено когато са продиктувани от педагогически мотиви. Тревожното в този съзнателен и преднамерен процес е, че унификацията и стандартизацията водят до преоформяне и изкривяване на оригиналната народна песен. Големият въпрос е как да бъдат управлявани и минимализирани тези рискове, неизбежно съпътстващи процеса на промяна на народната песен във времето.

3. Кои са компонентите на българската фолклорна песен, признати по цял свят (от публика и музикални критици) и как да ги съхраним за поколенията?

Венцислав Димов –На тези поне два въпроса отговорите са много повече. Писал съм по въпроса за отношението на чужденците към българския фолклор, за признанието на публика и любители, критика и изследователи. Още по-детайлно е разгледан въпроса в книгата на Лозанка Пейчева „Между Селото и Вселената“, тук няма да повтарям известното. Как да съхраним този пиетет – пак стигаме до въпроса за националната културна политика. Реномирани формации, като НФА „Филип Кутев“, които е държавен

културен институт, а в момента е подложен на „диета“ и го грози „гладна смърт“, сочат негативните практики – как не трябва да се прави. Не може такива формации, като НФА или като световноизвестният хор „Мистерия на българските гласове“ да бъдат оставени в „зоната на здрача“, на пазара на труда, защото те не са частни предприятия, които трябва да оцеляват в пазарната конюнктура, като се съобразяват с пазарни ниши и таргет групи, както става с един магазин за дрехи или една кръчма. Националните приоритети се осъществяват и отстояват от национални институти и такива, като Министерство на културата, нека поемат отговорностите си. Що се отнася до обществените медии, като Българската национална телевизия или Българското национално радио, те са длъжни по закон да задоволяват обществените потребности, сред които е и достъпа до българска народна музика и нека управленските им екипи да си вършат работата!

Даниел Спасов – На първо място това е уникалното българско звукоизвличане. То е онази различност, която грабва и омайва завинаги. Много важен компонент е силата, красотата и неповторимостта на българската фолклорна култура. Българската народна песен е специфична, богатството на фолклорните области и ритми е факт. Съществен компонент е и творчеството на българските композитори. Преосмислени от тях, фолклорните творби придобиват нов облик. Не случайно светът говори за школата на Кутев и за яркия индивидуализъм на Красимир Кюркчийски. Тези три основни компоненти могат да се съхранят с много любов, усърдие, постоянство, работа и липса на компромиси. Необходима е приемственост между поколенията и дълбоко познаване на прѳобразата и опита на предишните поколения. Само така може да се гради, да се правят натрупвания и да се върви напред.

Лозанка Пейчева – Според моя опит и наблюдения, българската народна песен има няколко елемента, които високо се ценят – метроритмичното устройство, архаичното многогласно пеене, разнообразната мелодика и специфична орнаментика, богатството от локални стилове, уникалните тембри на гласовете... Трудно можем да ги съхраним, без да съхраняваме поне част от предписанията на нашите предшественици за тяхното функциониране. Но тези предписания не винаги хармонират със новите културни контексти, където се актуализира народната песен, със естетическите и педагогическите нововъведения и прибавки, които малко или много подриват и ерозират автентичността на старата българска народна песен.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

За мен, като автор, изпълнител и солист в хор „Мистерията на българските гласове“, преподавател и пряк участник в процеса на унаследяване, усвояване, съхранение, пресътворяване и професионално изучаване, българската народна песен е висока ценност. Както става ясно и от отговорите в анкетата, за свързаните с музикалния ни фолклор личности тя е била и ще бъде на огромен пиедестал, ще привлича интерес и ще буди дълбоко уважение, ще се възприема като мисия. Ако се вгледам в собствените си преживявания, ще заявя, че според моите памет, сетива и чувствителност, народната песен е първото, което забелязах като културен факт. За първи път забелязах и отличих точно нея. Попивах майчините песни, възпроизвеждах ги по детски и разсъждавах върху човешките съдби, възпети и достигнали до мен, възприемах ги емоционално чрез детската си чистота и сетивност. Много рано осъзнах нейната сила и въздействие. Знаех, че това е моето призвание, исках го, стремах се към него, търсех го и се радвах на всеки един момент, когато бях с народната песен. В българската народна песен е събрано всяко едно човешко преживяване, всяка една емоция, историята на минали и сегашни поколения, мъдростта, глупостта, героизма, хитростта, любовта, омразата, вярата, надеждата, добротата... Тя е мистична памет, житейска философия, начин да се осмисли духовното и непреходното. Тя е живот.

Защо е толкова важно да съхраняваме и преоткриваме фолклорната ни песен, да я развиваме като изкуство, концертна политика, медийно съдържание, образователни практики, пазарни механизми? Защото е едновременно старинна и модерна; едновременно наша, локална и обща, глобална; защото отразява нашата културна идентичност и ни прави уникални и разпознаваеми в света; защото е едно от най-силните изяви на човешкото, естетическото, моралното. Представете си, че слушате любима народна песен: силата на думите пронизва мозъка, мелодията гали и топли сърцето, магията на песента ви пренася като машина на времето назад, в паметта за Златните епохи на хармонични светове и напред, в мечтаните по-добри светове... Споделям мнението на анкетиранияте – без фолклорната песен българският ни свят няма да е същият, защото нашата, българска народна песен е хляб, живот, история, минало, настояще и бъдеще.

ЛИТЕРАТУРА

Динчев, К. – „Български фолклор“, Благоевград 1999

- Живков, Т., Фолклор и съвременност. Наука и изкуство, С., 1981
- Котетерова-Добрева, Б., „Състави за изпълнение на български песен фолклор в началото на XXI-век (ансамбли, хорове, вокални формации) 2016, ВМА, София
- Пейчева, Л., Венцислав Димов – „Другите в мистерията (Наблюдения върху българската народна музика, интерпретирана от чужденци във фонотеката на БНР), Балканистичен форум, 1993
- Пейчева, Л. – „Между селото и вселената“ Акад. изд. „Проф. М. Дринов“ С., 2008
- Романска, Цв., Българската народна песен, , Наука и изкуство С., 1965
- Рачева, Д. Автореферат: Фолклорът като средство за патриотично възпитание в училищна и извънучилищна среда. С.2014
- Форсайт, М., - „Интерес към българския фолклор в САЩ“, Български фолклор, 1987
- <http://focus-news.net/news/2015/11/22/> посетено декември 2015г.